

บทที่ 3

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง

ประเทศอังกฤษ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง มักจะหมายถึงการศึกษาที่มหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยจัดให้แก่ผู้ใหญ่ ส่วนการศึกษาต่อเนื่อง (Further Education) นั้นมีความหมายเหมือนกัน คือ การจัดให้กับผู้ใหญ่ตลอดชีวิต สุนทร สุนันท์ชัย (ม.ป.ป. : 37) แต่โดยทั่วไปแล้ว การศึกษาผู้ใหญ่หรือการศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) เป็นการจัดการศึกษาที่สืบเนื่องจากการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติในระดับใดระดับหนึ่งก็ได้ คือ อาจจัดในลักษณะของการให้การอบรมระยะสั้นหรือยาว หรือจัดเป็นหลักสูตรพิเศษเฉพาะกรณีซึ่งจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มพูนทักษะ เพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้นกว่าที่ได้ในการศึกษาในระบบโรงเรียนปกติ หรือบางทีเป็นการจัดเพื่อเพิ่มทักษะทางด้านวิชาชีพแขนงต่าง ๆ ที่ตนปฏิบัติอยู่อาจจะจัดในรูปแบบ in-service Training ในสหรัฐอเมริกาคำว่า "การศึกษาต่อเนื่อง" (Continuing Education) มีความหมายเช่นเดียวกับการศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education) แต่โดยทั่วไปมักจะใช้การศึกษาต่อเนื่อง

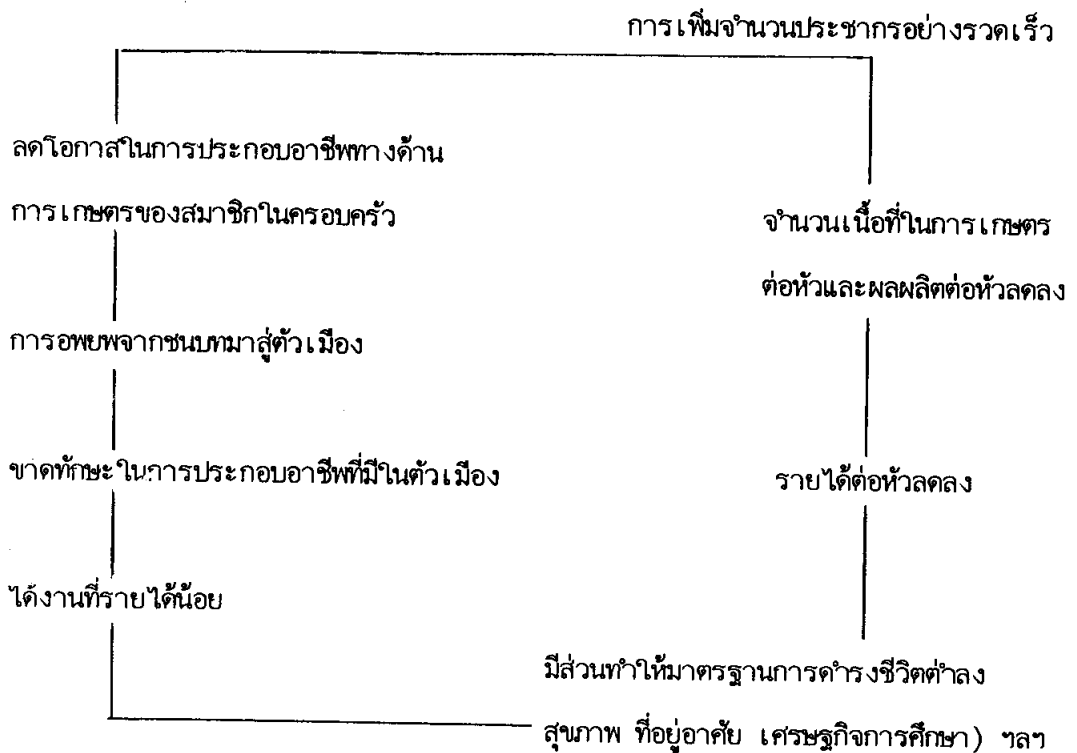
3.1 เหตุผลในการจัดการศึกษาผู้ใหญ่

การเปลี่ยนแปลงของโลกจากอดีตที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างซ้ำ ๆ กันเวลาเนิ่นนาน ทุกคนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดตามวัฏจักรทางธรรมชาติ คือการเวียนว่ายตายเกิด ความเจ็บไข้ได้ป่วย การสูญเสียบุคคลที่รัก ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับชาย สงครามและการปฏิวัติการแข่งขัน ฯลฯ บางอย่างรุนแรงและเป็นอันตรายต่อการดำรงชีวิตของการเป็นมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ยังผลให้เกิดเงื่อนไขของวิถีชีวิตในชุมชน เกิดความยุ่งยากซับซ้อน การดำเนินชีวิตด้วยวิถีทางเก่า ๆ จะนำมาซึ่งความอ้างว้างและอธิบายทำนายปัจจุบันและอนาคตจะเป็นเหตุแห่งการเสี่ยงต่อการถูกละทิ้งด้วยเหตุปัจจัยสำคัญจะท้าทายคนสมัยใหม่ หรือปัจจุบันต้องประสบและพยายามทำความเข้าใจและปรับตนให้ได้เหมาะสม เหตุของการจัดการศึกษาแนวความคิดที่ได้รับอิทธิพล

จากสิ่งต่อไปนี้

การเพิ่มจำนวนประชากร และเพิ่มอย่างรวดเร็วมากมาหลายทศวรรษ จนเป็นที่วิตกว่าประชาชนจะล้นโลก โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา ช่องว่างระหว่างอัตราการเกิดและอัตราการตาย หรือภาวะเจริญพันธุ์ และการตาย ช่องว่างเหล่านี้ มีองค์ประกอบเกี่ยวกับเทคโนโลยีด้านการเกษตรอุตสาหกรรม ความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สาธารณสุข ฯลฯ ช่องว่างเหล่านี้จะลดลงได้ก็ด้วยการเพิ่มศักยภาพของคนในการเพิ่มความรู้ ทักษะ ความสามารถ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยแรกที่ต้องดำเนินการ ณรงค์ ณ เชียงใหม่ และกรรณิการ์ วิทวัสภากร (2528: 24) ดังภาพ

**ความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วกับ
ผลิตผลอาหาร และคุณภาพชีวิต**

ที่มา : ณรงค์ ณ เชียงใหม่ และกรรณิการ์ วิทวัสภากร (2528 : 24)

3.2 ความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง

สภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกำลังเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การติดต่อสื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จำเป็นต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน เพื่อให้รู้จักปรับปรุงตัวเองและสังคม สิ่งแวดล้อมให้ประสมกลมกลืนกัน เพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การที่ประชาชนจะมีชีวิตประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างราบรื่นนั้น โกวิท วรพิพัฒน์ (2517 : 40-41) ให้ความเห็นว่า การศึกษาและการพัฒนาทั้งหลาย จะต้องมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค มีความมั่นใจในงานและผลลัพธ์ของงานที่ตนทำ รวมทั้งมีความสามารถและทันต่อเหตุการณ์พอสมควร ทั้งนี้เพราะคนที่หิว คนที่ป่วยไข้ และคนที่ต้องการอาศัย ผู้อื่นอยู่ อาศัยผู้อื่นทำกินย่อมไม่มีโอกาสที่จะทำจิตใจและร่างกายให้ ประสมกลมกลืนไปกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างราบรื่น เพราะคนที่อดอยาก คนที่ป่วยไข้ ย่อมยากที่จะมีจิตใจชื่นชมต่อความสวยงามของสังคมและสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นคนที่ขาดปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต จึงถือว่าชีวิตไม่ประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อม และมักจะเป็นชีวิตที่ขาดความสุข นอกจากนี้คนที่ขาดความมั่นใจในงาน และผลลัพธ์ของงานที่ตนกระทำ ขาดความมั่นใจในความรู้ความสามารถ และทันต่อเหตุการณ์ เหมือนกับชีวิตของชาวชนบทที่ไม่มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม "ไม่ได้รับความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านหนังสือ นอกจากรับฟังวิทยุอย่างเดียว สิ่งเหล่านี้ย่อมทำให้ชาวชนบทอดที่จะระลึกถึงความต่ำต้อยของตนไม่ได้ ความคิดที่ว่าตนล้าหลัง ตนไม่ทันสมัย ตนมีปมด้อย จะต้องเกิดขึ้น ในการที่จะทำตนให้ประสมกลมกลืนกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ย่อมเป็นไปได้ยาก

3.3 การศึกษาผู้ใหญ่กับการพัฒนาสังคม

การศึกษาผู้ใหญ่ช่วยส่งเสริมกระบวนการพัฒนาทางสมอง วัฒนธรรม วิชาชีพ แก่แต่ละบุคคลภายหลังจากการศึกษา 5 ระดับปกติ จากโรงเรียนทั่วไปแล้ว นักการศึกษาได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาผู้ใหญ่ว่า "คือกิจกรรมทุกประเภทที่มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาของ

3. ผลตอบแทนที่ได้จากการศึกษาผู้ใหญ่ มีอัตราสูงมาก ดังที่ศาสตราจารย์ Lewis ได้กล่าวไว้ว่า การลงทุนในรูปแบบภาคปฏิบัติสำหรับผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือนั้น ได้ผลมากกว่าการลงทุนสำหรับเด็กที่ไม่รู้หนังสือ
4. ความยืดหยุ่นของการศึกษาผู้ใหญ่ สามารถนำไปแก้ปัญหาลงจริง ๆ ได้ และเป็นทางเลือกเลี่ยงการเสียนแบบ การศึกษาผู้ใหญ่ของตะวันตก การศึกษาผู้ใหญ่สามารถนำไปปรับปรุงระบบการศึกษาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
5. โปรแกรมการศึกษาผู้ใหญ่สามารถช่วยให้หลีกเลี่ยงความสูญเสียไปทางการศึกษาได้บ่อยทีเดียว ซึ่งนักเรียนประถมศึกษาเมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ไม่ก็บ็ก็กลายเป็นคนไม่รู้หนังสือ เป็นเพราะเขาไม่มีโอกาสนำความรู้ที่ได้เรียนออกมาใช้ การรู้หนังสือเป็นเครื่องมือที่สามารถจะให้แก่ผู้ใหญ่หรือเด็ก ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่การที่จะเป็นผู้ใหญ่ไม่ลืมหนังสือนั้น ต้องใช้มันเสมอ ดังที่คณะกรรมการการศึกษาของปากีสถานได้กล่าวไว้ว่า การศึกษาผู้ใหญ่เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะประกันให้เด็ก ๆ เป็นผู้รู้หนังสือ
6. ถึงแม้ว่าเราจะได้รับการศึกษาอย่างดีจากโรงเรียนหรือวิทยาลัยก็ตาม มันไม่เพียงพอสำหรับโลกทุกวันนี้ ซึ่งความเจริญทางเทคนิคต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงเป็นความจำเป็นในการปรับตัว และไม่มีการศึกษาใด ๆ ในระบบโรงเรียนสามารถทำให้คนมีประสิทธิภาพในชีวิตการทำงานของเขา
7. ในสังคมที่เปลี่ยนแปลง การอยู่ในสังคมดังกล่าวจึงต้องอาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ และการร่วมมือกับครูช่วยกันหาคำตอบปัญหาต่าง ๆ เช่น การพัฒนาเศรษฐกิจภาวะเงินเพื่อการควบคุมสินค้า การแบ่งแยกของครอบครัวขยาย ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของสภาพบ้านเมือง ซึ่งปัญหาเหล่านี้เด็กไม่อาจจะเรียนจากโรงเรียนได้ นอกจากนี้ การศึกษาผู้ใหญ่จะต้องเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับรุ่นใหม่
8. การศึกษาของคณงานเป็นการจัดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้เรียน ที่เต็มไปด้วยความกระตือรือร้น จึงจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว
9. คณงานต่างตระหนักในหน้าที่รับผิดชอบทางด้านสังคมและ เศรษฐกิจของตนเอง และเขาถือว่าการศึกษาดังกล่าวเป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งของชีวิต

10. คนงานจะปรับเจตคติของตนต่อปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และจะพอใจต่อการออมทรัพย์ของประเทศ เพื่อการลงทุน เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตราคา และค่าจ้างแรงงาน

11. การศึกษาของผู้ใหญ่ จะส่งเสริมความเข้าใจในเป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และส่งเสริมบทบาทของคนงานแต่ละบุคคลต่อผลสัมฤทธิ์ของสหภาพการค้า

12. คนงานจะมีความเข้าใจในปัญหาเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าทฤษฎีที่เป็นนามธรรม เขามีความต้องการที่จะนำทฤษฎีออกมาใช้ในภาคปฏิบัติ และคนงานเหล่านี้จะสามารถทำงานได้ดีกว่าบุคคลที่จบการศึกษาจากโรงเรียนหรือวิทยาลัย

3.4 การพัฒนาการศึกษาผู้ใหญ่ในต่างประเทศ

จากการสำรวจของ UNESCO เกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาในเอเชีย ระหว่างทศวรรษแรกของการพัฒนา ได้ชี้ให้เห็นว่า อัตราการพัฒนาทางการศึกษาได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนของความต้องการทางการศึกษาแล้วยังห่างไกลอยู่มาก

ในภาคพื้นทวีปเอเชีย ปัจจุบันมีผู้ไม่รู้หนังสือ 243 ล้านคน ซึ่งประชากรที่ไม่รู้หนังสือเหล่านี้อยู่ในวัยระหว่าง 15-44 ปี โดยเฉพาะประชากรวัยนี้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ถ้าการพัฒนาทางเศรษฐกิจยังอยู่ในอัตราต่ำเช่นนี้ แนนอนอัตราการไม่รู้หนังสือก็จะเพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัว ในบางประเทศมีคนไม่รู้หนังสือถึง 80% จะมีเพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้นที่ไม่มีคนไม่รู้หนังสือเลย แต่เกือบทุกประเทศในภูมิภาคแห่งนี้ อัตราส่วนของผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ไม่มีการศึกษา หรือมีการศึกษาน้อยกว่าระดับประถมศึกษา การกำจัดคนไม่รู้หนังสือระหว่างทศวรรษ เป็นการกระทำที่เล็กน้อยเท่านั้นอาจกล่าวได้ว่า อัตราการไม่รู้หนังสือได้เพิ่มอย่างสูงทีเดียว

แรงงานส่วนใหญ่ของประเทศต่าง ๆ (ในเอเชีย) จะเป็นแรงงานทางด้านเกษตรอุตสาหกรรม การขนถ่ายหรือการขนส่ง ถ้าหากว่าสามในสี่ของแรงงานดังกล่าวเป็นบุคคลที่ไม่รู้หนังสือ เราจะหวังความมีประสิทธิภาพจากบุคคลเหล่านี้ได้อย่างไร ในยุคแห่งความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาเทคโนโลยี บุคคลที่ไม่รู้หนังสือไม่สามารถที่จะเป็นช่างาน ช่างเทคนิค และประชากรที่มีประสิทธิภาพเลย แม้จะเป็นนิคมการค้าที่ดีก็หาได้ไม่ นอก

จากว่าเขาเหล่านี้จะได้พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญ ประชากรที่มี
ประสิทธิภาพนั้น จะมีส่วนร่วมในหน้าที่ของพลเมือง และกิจกรรมทางการเมือง ถ้าหากผู้ใหญ่
เหล่านี้ไม่พัฒนาทักษะและความสามารถที่จำเป็นแล้ว ประเทศที่กำลังพัฒนายังจะไม่สามารถต่อ
ต้านการไม่รู้หนังสือ การว่างงาน ความยากจน และโรคภัยไข้เจ็บได้เลย

ในการประชุม "The Third International Committee for Facilitating
Adult Education" เมื่อปี 2507 จัดโดย องค์การ UNESCO การศึกษาตลอดชีวิตกลายมา
เป็นแนวความคิดของการศึกษาค้นคว้าใฝ่รู้ ซึ่งบางครั้งจะเรียกว่า "สังคมแห่งการเรียนรู้" กรม
การศึกษานอกโรงเรียน (2528 : 10)

ประเทศสหรัฐอเมริกา

นักการศึกษาชาวอเมริกัน โรเบิร์ต เอ็ม อัดสัน ได้เรียกร้องให้มวลชนหันมาสนใจ
การจัดการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยทำให้สังคมมนุษย์เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ Learning
Society โดยหวังสร้างความเป็นมนุษย์ Manhood แทนการผลิตแรงงาน Manpower โดย
ระบุว่า การศึกษาควรเป็นกระบวนการช่วยให้มนุษย์ประจักษ์ในแก่นแท้ของชีวิต สามารถ
แยกแยะความดีความชั่วได้ด้วยการใช้วิจารณญาณ

จอร์จ บุช (George Bush) ได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญของการศึกษา
ตลอดชีพอย่างจริงจัง และจัดให้มี "โครงการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต Project Lifelong
Learning" โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า "ภายในปี 2000 ผู้ใหญ่อเมริกันทุกคนสามารถอ่านออก
เขียนได้ พร้อมทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจกับนานาชาติสามารถ
แสดงออกถึงประสิทธิภาพและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ" สหรัฐอเมริกา
ได้กำหนดมาตรการดำเนินงานที่น่าสนใจ คือ "การพัฒนาทักษะขั้นสูง" Develop Higher
Skills ซึ่งเป็นทักษะที่มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในสังคมโลกาภิวัตน์ ได้แก่ ทักษะใน
การใช้เหตุผล Reasoning ทักษะในการใช้แก้ปัญหา Problem Solving ทักษะการตัดสินใจ
Decision Making โดยกล่าวว่าผู้มีทักษะทั้ง 3 นี้เท่ากับจะสามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูล
ข่าวสารต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างลึกซึ้งและถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์
จากข่าวสารข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กรมการฝึกหัดครู (2538 : 10-11)

การจัดองค์กรและระบบการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศสหรัฐอเมริกา

อิงรูปแบบการบริหารการศึกษาในระบบมีกฎหมายเป็นข้อกำหนดในการดำเนินงาน กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิตมีหลายฉบับ ได้แก่ Adult Education Act 1966 และ Lifelong Learning Act 1968 Harth and Kutner (1979 : 276-342) นอกจากนี้ Powell (1979 : 202) ยังได้ชี้ให้เห็นเกี่ยวกับบริหารการศึกษาตลอดชีวิตกับกฎหมายมีส่วนสัมพันธ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจ เริ่มตั้งแต่การกำหนดงบประมาณ การดำเนินกิจกรรม ฯลฯ ลักษณะของการกระจายอำนาจคือ ต้องมีสภาที่ปรึกษาของรัฐเสนอเค้าโครงต่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนการดำเนินงานของการศึกษาผู้ใหญ่และต้องมีการไต่สวนสาธารณะเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ ผู้ที่มีประโยชน์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เสนอแนวความคิดในการดำเนินงานรัฐบาลและองค์กรของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนงบประมาณในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมความรู้ทักษะความสามารถ กำหนดการดำเนินงาน และการกระจายบริการทางการศึกษา พัฒนาวิธีการฝึกอบรมพัฒนาหลักสูตรและวิธีการสอนและการวิจัย รวมทั้งส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งองค์กรของรัฐ เอกชน สภาแรงงาน ลูกจ้างจัดอบรมให้แก่สมาชิกที่เกี่ยวข้องอย่างทั่วถึง

องค์กรที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตของสหรัฐอเมริกา มีทั้งดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานของเอกชน ในส่วนของรัฐส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การดูแลและการประสานงานของกระทรวงศึกษาธิการ Department of Education การดำเนินการเป็นรูปแบบของโครงการ Powell (1979 : 247-250) ดังนี้

1. โครงการการศึกษาสายสามัญ ตั้งแต่ระดับการรู้หนังสือ Functional Literacy จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. โครงการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ
3. โครงการบริการของห้องสมุดและการพัฒนาห้องสมุด
4. โครงการให้การศึกษาสำหรับผู้ต้องขัง เป็นการให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษา ซึ่งทำเฉพาะด้านการศึกษาสำหรับผู้ต้องขังโดยเน้นเกี่ยวกับหลักการเพื่อการอยู่ร่วมในสังคม สอนทักษะพื้นฐานและจิตวิทยาปกติ Abnormal Psychology
5. โครงการแนะแนวและการให้การศึกษา

6. โครงการสนับสนุนสำหรับอาชญากร เน้นในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดบริการให้แก่อาชญากรเมื่อพ้นการต้องขัง

7. โครงการความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรที่มีฐานอยู่ในชุมชนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และภาคเอกชนเพื่อการจัดการศึกษาและการฝึกอบรม

การบริหารเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต มีคณะบุคคลประกอบเข้าเป็นสภาที่ปรึกษาของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ State Advisory on Adult Education โดยกำหนดรูปแบบดังนี้ Peterson (1979 : 445)

1. รัฐอาจกำหนดองค์คณะบุคคลที่มีอยู่ หรือตั้งขึ้นใหม่ถ้าจำเป็นทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของรัฐ สมาชิกที่ปรึกษาต้องเป็นตัวแทนของประชาชนและกลุ่มบุคคล ที่มีความสนใจในการศึกษาผู้ใหญ่และให้สภาที่ประกอบด้วย ตัวแทนด้านการศึกษาสำหรับประชาชน ฝ่ายจ้างงาน ภาครัฐและเอกชน องค์กรแรงงาน องค์กรทำหน้าที่สอนบุคคลให้รู้หนังสือเอกชน อาสาสมัคร หรือชุมชน ห้องสมุดและหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐ

2. รัฐอาจตั้งงบประมาณเพื่อการใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ประเทศญี่ปุ่น

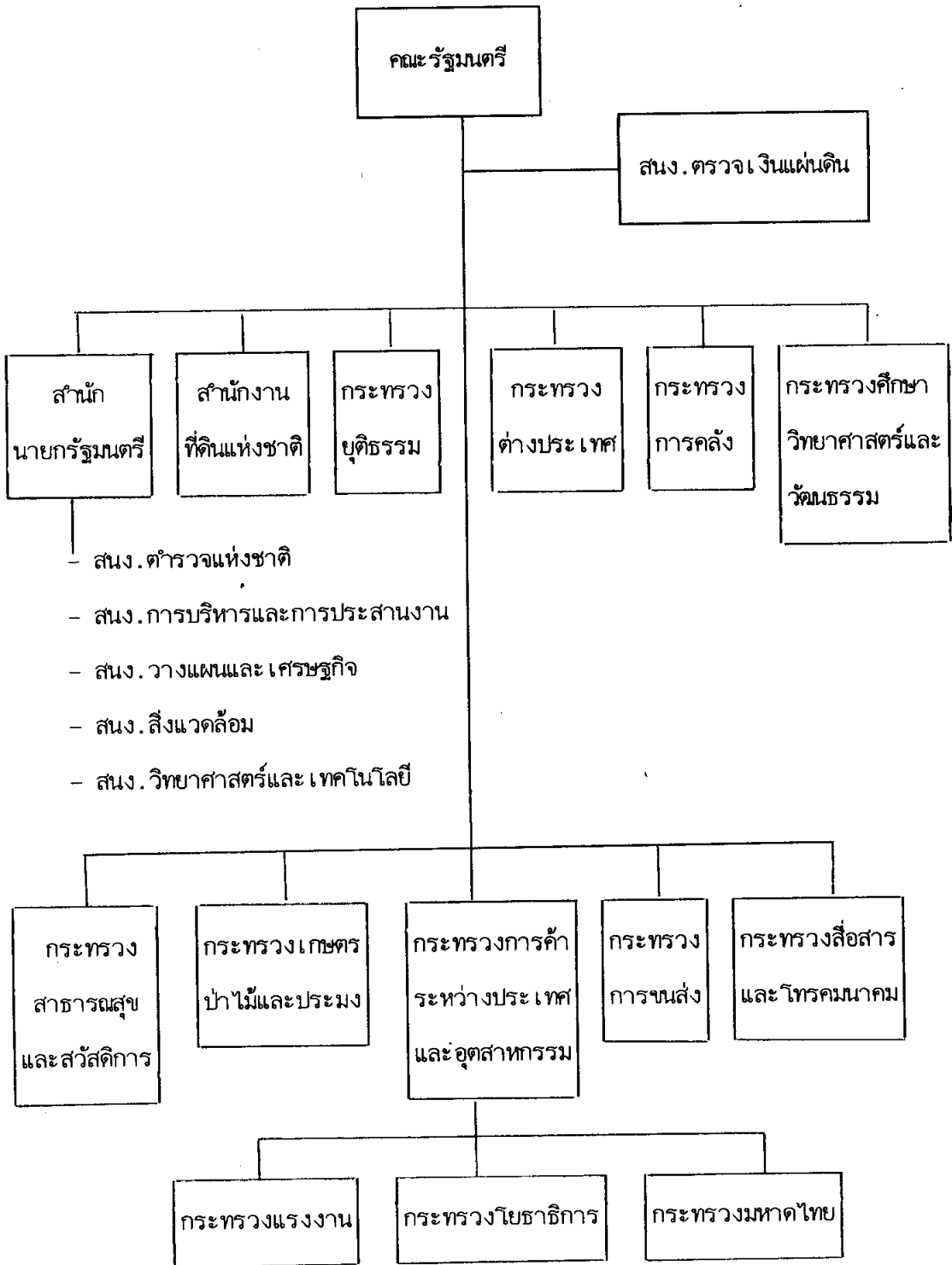
การจัดการศึกษาตลอดชีวิตในประเทศญี่ปุ่นได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับโดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐบาล ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาส่วนหนึ่ง ภาคเอกชนและองค์กรอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมในการจัดโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน หรือเลือกกิจกรรมการเรียนเพื่อสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง แผนการเรียนที่จัดจะมีหลากหลายและครอบคลุมเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนทุกเพศทุกวัย

การจัดองค์กรและการบริหารการศึกษาตลอดชีวิตของญี่ปุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับอำเภอ โดยมีโครงสร้างและบทบาทแต่ละระดับดังนี้ Miura (1991 : 239)

การจัดองค์กรและระบบการบริหารระดับชาติแบ่งออกเป็น 6 สำนักงาน 12 กระทรวง โดยมีองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่และบทบาทในส่วนการเกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต

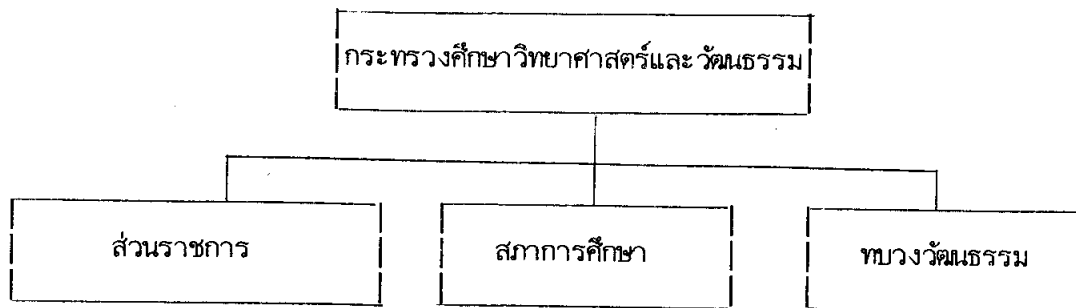
โครงสร้างการบริหารระดับชาติ

ที่มา กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 : 32)

หน่วยงานทั้ง 12 กระทรวงและ 6 สำนักงานต่างมีบทบาทและภารกิจหลักที่แตกต่างกัน แต่จะมีบทบาทและภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชาชนด้วย ดังนั้นกระทรวงศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมจึงต้องจัดองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต คือ "กรมการศึกษาตลอดชีวิต"

โครงสร้างการบริหารกระทรวงศึกษาธิการวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม

- สำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรี - กรมการศึกษาตลอดชีวิต - กรมประถมและมัธยมศึกษา - กรมพลศึกษา - กรมส่งเสริมการศึกษาระดับ ศึกษา - กรมสนับสนุนและบริหาร การศึกษา - กรมอุดมศึกษา - กรมวิทยาศาสตร์และ วิเทศสัมพันธ์	- สภาการศึกษาระดับกลาง - สภาวิทยาศาสตร์ศึกษาและ อาชีพ - สภาหลักสูตร - สภาตำราและการวิจัย - สภาการอบรมบุคลากร ทางการศึกษา - สภาสังคมศึกษา - สภาสุขภาพอนามัยศึกษา - สภาวิทยาศาสตร์ - สภามหาวิทยาลัย - สภาการศึกษาตลอดชีวิต	- หน่วยงานต่าง ๆ - สำนักงานเลขาธิการ - กรมวัฒนธรรม - กรมคุ้มครองวัฒนธรรม - สภาต่าง ๆ

ฯลฯ

ที่มา กรมการศึกษาธิการ, 2538 : 34

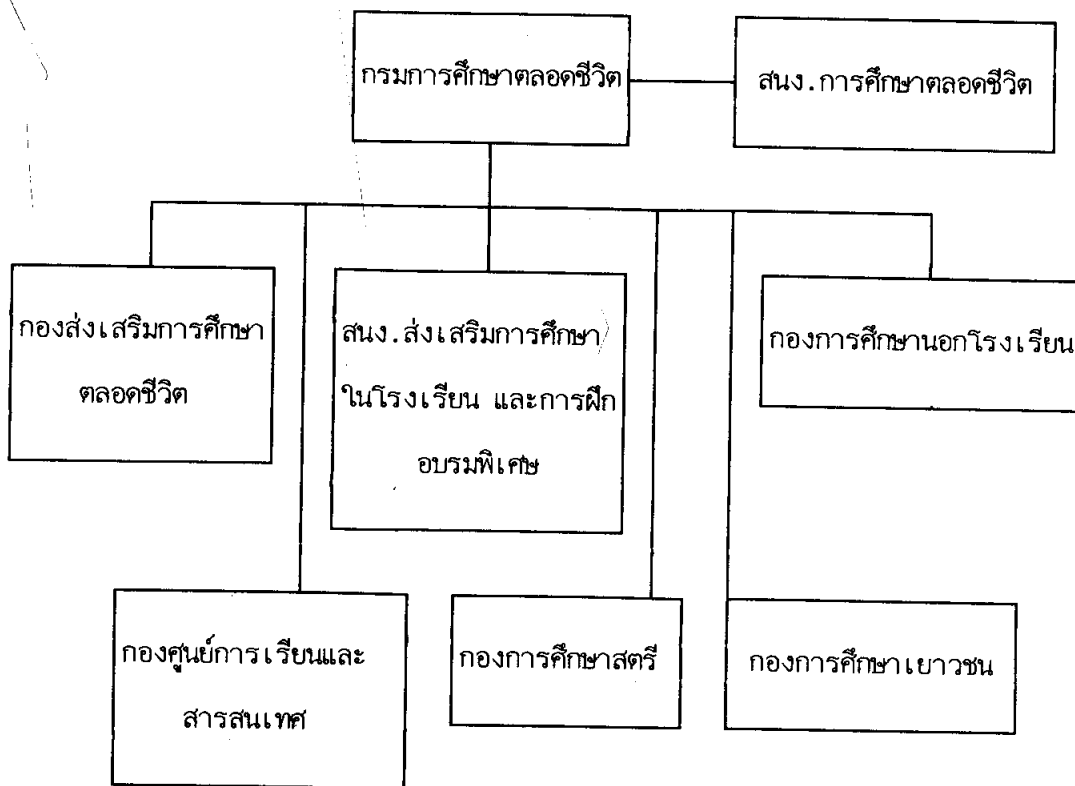
การบริหารการศึกษาตลอดชีวิตของกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรมจะมี
สภาการศึกษาตลอดชีวิตเป็นองค์คณะบุคคล ทำหน้าที่ดูแลการบริหารและการส่งเสริมการศึกษา
ตลอดชีวิตในระดับชาติ กรอบแนวความคิดของการศึกษาตลอดชีวิต คือ กรมการศึกษานอก
โรงเรียน (2538 : 34-35)

1. เชื่อมความร่วมมือระหว่างการศึกษาในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
2. จัดหาข้อมูลการเรียนรู้และบริการให้คำปรึกษาหารือ
3. ส่งเสริมกิจกรรมอาสาสมัคร
4. ส่งเสริมการเรียนรู้แบบครบวงจร
5. การพัฒนาและการบริหารโปรแกรมการเรียนรู้
6. การขยายโอกาสการเรียนรู้แก่กลุ่มแรงงาน
7. การจัดกิจกรรมกลุ่มของประชาชน
8. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสังคม
9. การสร้างเครือข่ายเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

โครงสร้างการบริหารกรมการศึกษานอกโรงเรียน

กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม แบ่งโครงสร้างภายในเป็นกรมและสำนักงาน
งานหลายหน่วยงาน ที่สำคัญจะมีกรมประถมและมัธยมศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน
ดูแลการศึกษาของประชาชนตลอดชีพ ซึ่งกรมนี้แบ่งโครงสร้างดังนี้

โครงสร้างการบริหารกรมการศึกษาตลอดชีวิต

ที่มา กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538 : 36)

การบริหารจัดในรูปขององค์คณะบุคคลคือมีสภาการศึกษาตลอดชีวิต เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการดำเนินงาน โดยมีบทบาทและหน้าที่ในการให้คำปรึกษาต่อกระทรวงศึกษาธิการ และวัฒนธรรมในเรื่องนโยบายการศึกษาการจัดกิจกรรมการศึกษา และการให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนด้านสื่อเทคโนโลยีพัฒนาอุปกรณ์ทางการศึกษาโดยเฉพาะ

ประเทศไทย

ประมาณ 20 ปีมาแล้วที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้โครงการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งปัจจุบันนี้ประเทศไทยประสบความสำเร็จในการเป็นประเทศอุตสาหกรรม และด้วยเหตุที่การพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจด้วยการอุตสาหกรรมนั้น มิได้

ขึ้นอยู่กับบริษัทนานาชาติที่นำเทคโนโลยีในการจัดการเข้ามาตั้งสาขาในสิงคโปร์เท่านั้น แต่
ยังขึ้นอยู่กับบุคลากรผู้จัดการที่สร้างสรรค์ ช่างฝีมือ ช่างเทคนิค ผู้ชำนาญงาน คนงานที่มีความรู้
และทักษะ ด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ก่อให้เกิดความสนใจเป็นอันมากในการจัดการศึกษาในหมู่
ชาวสิงคโปร์ผู้มีจิตใจใฝ่ธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 366-372)

สิงคโปร์มีลักษณะ เป็นชุมชนเมืองมากกว่าชนบท การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนจึงดำเนินการในเขตชุมชนเมืองที่มีโครงสร้างของประเทศเป็นประเทศแบบอุตสาหกรรม
แต่ในขณะเดียวกันวัตถุประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็เป็นไปตามความต้องการของ
ชุมชน จัดรูปแบบการศึกษาแบบการฝึกอบรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอาชีวศึกษา โดยมีประชา
สมาคมจัดบริการเพื่อชุมชน มีการจัดตั้งศูนย์ประชาคมขึ้นตามท้องถิ่นทั่วไป ซึ่งมีผู้ที่อยู่ในชุมชน
ให้บริการตามท้องถิ่นทั่วไป สมาชิกอยู่ในชุมชนนั้น ๆ เป็นผู้ดำเนินการ

แนวนโยบายและจุดประสงค์ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน สิงคโปร์ได้กำหนดไว้
ดังนี้

1. นโยบายและจุดประสงค์ของหน่วยงานรัฐบาลและหน่วยงานที่มีหน้าที่ตามกฎหมาย
ซึ่งถือได้ว่าเป็นนโยบายหลัก มีดังนี้

1.1 เพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยให้มีการเล่นกีฬา การเรียน
เรื่องงานอดิเรก การจัดองค์การทางกีฬา และกิจกรรมทางด้านศิลปกรรม

1.2 เพื่อฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพในตัวคนด้วยการส่งเสริมวิชาชีพ และฝึก
อบรมวิชาการให้สำนึกในด้านการผลิต ในด้านการจัดการ และฝึกอบรมบุคลากรในระดับสูงให้
มีการศึกษาทางด้านวิชาชีพ เทคนิคการพาณิชย์ และความรู้ทั่ว ๆ ไปสำหรับผู้ใหญ่

1.3 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาสองภาษาหรือหลายภาษา โดยการจัดสอน
ภาษาราชการทั้งสี่ภาษาของสิงคโปร์

1.4 เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความสำนึกในการเป็นชาติและความเป็นปึกแผ่นทาง
สังคม โดยการจัดให้มีการเข้าร่วมในกลุ่มกิจกรรมทางสังคม วัฒนธรรม และการกีฬา เช่น
เดียวกับการจัดให้มีการสัมมนา การประชุม การอภิปรายและโต้วาที ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการกิจ
ในปัจจุบันและความรู้ทั่ว ๆ ไป

2. นโยบายและจุดประสงค์ของหน่วยงานทางด้านวิชาชีพ และหน่วยงานอาสา

สมัคร ที่ทำงานการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งดำเนินงานเฉพาะอย่าง จุดประสงค์ของหน่วยงานเหล่านี้จะ สอดคล้องกับจุดประสงค์อันเป็นนโยบายหลักของการศึกษานอกระบบดังกล่าวข้างต้น เช่น ประชาสมาคม สมาคม วาย.ดับบลิว.ซี.เอ สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ สถาบันการวางแผนและ วิจัยของสิงคโปร์ และศูนย์วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ในฐานะที่ดำเนินงานเฉพาะอย่าง หน่วยงานเหล่านี้ ย่อมมีจุดประสงค์รอง ครอบคลุมกว้างขวางออกไปอีก นับตั้งแต่จุดประสงค์ที่เกี่ยวพันกับจริยธรรม ประสบการณ์ทางด้านธุรกิจ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์การจัดการ ฯลฯ

การศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศสิงคโปร์มิได้กำหนดอยู่ในแผนพัฒนาชาติ ประชากรกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะไม่มุ่งไปที่ประชากรกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะ หากแต่ประชากรกลุ่มเป้าหมายจะแตกต่างกันไปตามความสนใจและจุดมุ่งหมายของผู้จัด ซึ่งอาจจะจำแนกประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเยาวชนทั่วไป สถาบันฝึกผู้นำเยาวชนแห่งชาติ จัดฝึกอบรมผู้นำเยาวชน ตามหลักสูตรทั้งภาควิชาการและปฏิบัติ
2. กลุ่มวัยก่อนเข้าเรียนเนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการไม่ได้เป็นผู้จัดการศึกษา ก่อนเข้าโรงเรียน ประชาสมาคมซึ่งเป็นองค์การที่สำคัญในการจัดการศึกษาชุมชนเป็นผู้จัดการ การศึกษาอนุบาล
3. กลุ่มเยาวชนและประชากรนอกระบบโรงเรียน ที่สำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการ การศึกษาสำหรับประชาชนนอกมหาวิทยาลัย

คณะกรรมการเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ และสภาการฝึกอบรมการอาชีพและ อุตสาหกรรม (The Vocational and Industrial Training Board-VITB) โดยจัด การศึกษาในรูปการฝึกอบรมและการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อให้คนงานได้ยกฐานะความสามารถใน งานของตน และได้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้สูงขึ้นในระดับผู้บริหาร หรือ แร่งงานระดับสูง

4. กลุ่มผู้มีงานทำแล้ว มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ประสานงานการจัดการ การศึกษานอกระบบ เช่น การโทรทัศน์ ห้องสมุดแห่งชาติ ศูนย์วิทยาศาสตร์แห่งสิงคโปร์ กรรมการ ศิลปและวัฒนธรรมแห่งชาติ และประชาสมาคมจัดบริการด้านต่าง ๆ โดยชุมชนผ่านศูนย์ประชาคม ในท้องถิ่น

5. กลุ่มผู้ออกจากโรงเรียนกลางคันและกำลังหางานทำ คณะกรรมการฝึกอบรม การอาชีวศึกษาและอุตสาหกรรม จัดบริการการฝึกอบรมงานอาชีพต่าง ๆ งานสำนักงานและทักษะ งานอาชีพ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2528 ได้ตั้งโปรแกรมฝึกอาชีพล่วงหน้าฝึกอาชีพ ให้ผู้ออกจากโรงเรียนและสามารถไปฝึกวิชาชีพเฉพาะต่ออีก 3-6 เดือน ก่อนได้รับบรรจุเข้าทำงานในบริษัทและโรงงานต่อไป

โครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนในประเทศสิงคโปร์ ส่วนใหญ่ดำเนินการโดย องค์การเอกชนและหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล แต่ในขณะ เดียวกันการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนก็ยังคงเป็นภารกิจของหน่วยงานของรัฐอีกหลาย หน่วย เช่น สถาบันพัฒนาการบริหารพลเรือน สภาการศึกษาผู้ใหญ่ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ ฝึกอบรมผู้นำเยาวชน สหพันธ์แรงงาน สถาบันผู้บริหารงานบุคคล กลุ่มผู้วางแผนและวิจัย ฯลฯ

กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในรูปแบบของการศึกษาผู้ใหญ่ในสิงคโปร์ ส่วน ใหญ่มุ่งพัฒนาศักยภาพด้านกำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญ หลักสูตรการศึกษานอกระบบ วิทยาลัยจึงแยกตามรูปแบบที่มุ่งจัดได้ ดังนี้

1. หลักสูตรและกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพ หน่วยงานที่จัดหางาน จัดและพัฒนาหลัก สูตรวิชาชีพ การพาณิชย์และอุตสาหกรรม ที่สำคัญก็คือ สภาการฝึกอบรมการอาชีวศึกษาและ อุตสาหกรรม

2. หลักสูตรและกิจกรรมเพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านการจัดการ คณะกรรมการ การศึกษาผู้ใหญ่ของสิงคโปร์ คณะกรรมการการศึกษาสำหรับประชาชนนอมมหาวิทยาลัย ต่างก็มีหลักสูตรที่มุ่งการพัฒนาทักษะในการจัดการประชุม สัมมนาประชุมกลุ่มวิชาการและจัด นิทรรศการ เพื่อมุ่งชี้ให้เห็นถึงการส่งเสริมทักษะในการจัดการ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจ ของสิงคโปร์มีบทบาทสำคัญในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสิงคโปร์ ได้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ใน ด้านการจัดหลักสูตรการจัดการบุคคล เทคนิคการจัดการอุตสาหกรรมสัมพันธ์ การจัดการผลิต และควบคุมคุณภาพและการประเมินผลงาน

3. หลักสูตรและกิจกรรมฝึกอบรมทักษะและกึ่งทักษะ สำหรับคนงาน มีหน่วยงาน ด้านการฝึกอบรมของรัฐบาล รวมทั้งสภาการฝึกอบรมการอาชีวศึกษาและอุตสาหกรรมเป็นผู้จัดการ ฝึกอบรม จัดหลักสูตรบทพจนหลักสูตรพิเศษ ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาอาชีพ โครงการ

การฝึกอบรมเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และพัฒนาวิชาชีพการขยายตัวทางอุตสาหกรรม และการพาณิชย์ก่อให้เกิดการแข่งขันระหว่างคนงานเป็นผลให้เกิดความต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมให้เพียงพอแก่ความจำเป็นในวิชาชีพ

1. กิจกรรมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องชาติและความเป็นปึกแผ่นทางสังคม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานขั้นแรก เพราะความจำเป็นเร่งด่วนในเรื่องการสร้างชาติ รวมชาติ ที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติวัฒนธรรมและภาษา เพื่อให้เกิดเอกลักษณ์ของชาติ

2. กิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพในความเป็นผู้นำ ทั้งระดับปฏิบัติการและระดับเยาวชน สมาชิกของกลุ่มมีทุกระดับชั้นของประชาชนและผู้นำของท้องถิ่น คณะกรรมการจัดการจะแสวงหาและรับผิดชอบจัดหาข้อแก้ไขอันเหมาะสมแก่การรณรงค์ในท้องถิ่น เช่น ฝ่ายเยาวชน จะมุ่งพัฒนาความเป็นผู้นำของคนหนุ่มสาว มีการจัดตั้งค่ายอบรมความเป็นผู้นำ อภิปราย สัมมนาและกระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ หลักสูตรจะถูกปรับให้ตรงกับความต้องการของผู้เข้าฝึกอบรมเป็นสำคัญ

3. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สูงสุด ดังนั้นจึงมีการจัดหลักสูตรเกี่ยวกับสันทนาการ วัฒนธรรม และพลศึกษาขึ้นโดยสมาคม วาย.เอ็ม.ซี.เอ. วาย.ดับบลิว.ซี.เอ. และศูนย์ประชาชนมีหลักสูตรกิจกรรมการใช้เวลาว่างมากมาย เช่น หลักสูตรการทำอาหาร จัดดอกไม้ วาดภาพ เย็บปักถักร้อย วาดน้ำ เล่นเกมต่าง ๆ

4. กิจกรรมเพื่อสร้างสำนึกในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง วิธีการติดต่อกับประชาชนตัวต่อตัวที่รัฐบาลนำมาใช้อยู่แล้ว การสื่อสารมวลชนยังได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในเรื่องเศรษฐกิจโดยการจรรยาการสนทนากับบ้านเมือง ออกอากาศทางโทรทัศน์ และการจัดอภิปรายทางวิชาการในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น "สภาพการณ์ใหม่ของสิงคโปร์" "การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม" หน่วยงานทางด้านการศึกษาผู้ใหญ่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาสำนึกในความเป็นจริงของสิงคโปร์ เช่น สถาบันการฝึกอบรมการอาชีพและโดยการจัดการสัมมนา เรื่อง "การพัฒนากระบวนการแรงงาน" สภาฯเพิ่มผลผลิตก็จัดการสัมมนาในหัวเรื่อง "สภาแรงงาน"

5. กิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาหลาย ๆ ภาษา ด้วยเหตุที่สิงคโปร์มีชนชาติหลายภาษารวมกันทำให้เกิดความจำเป็นที่ประชาชนต้องเรียนรู้การใช้ภาษา 2 ภาษา หรือหลายภาษาจากภาษาราชการสี่ภาษาของสิงคโปร์ นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรสอนภาษาต่างประเทศ

เช่น ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาไทย

6. กิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณค่าทางวัฒนธรรม กิจกรรมทางวัฒนธรรมก็มีบทบาทสำคัญมาก เนื่องมาจากลักษณะของการที่มีหลายเชื้อชาติและหลายวัฒนธรรม องค์การและสถาบันทางการศึกษาผู้ใหญ่จึงต้องเข้ามาจัดโครงการกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจขึ้นชอบกับคุณค่าทางวัฒนธรรม กิจกรรมทางวัฒนธรรมจะถูกจัดผ่านศูนย์ประชาชน เป็นหลักสูตรสอนกิจกรรมทางวัฒนธรรม การจัดนิทรรศการ แสตงศิลปะเร่ร่งเร้า ให้ศิลปินในท้องถิ่นได้แสดงผลงานสู่ประชาชน กลุ่มการละคร วงดนตรีทหาร ฯลฯ จัดการแสตงและให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับ ศิลปะการแสตง ความรู้ด้านดนตรี โดยจัดเป็นหลักสูตรการเขียนรูปแบบอื่น การดนตรีซึ่งเป็นที่นิยมและสนใจของประชาชนเป็นอย่างมาก

ประเทศฟิลิปปินส์

เมื่อปี พ.ศ. 2450 ประเทศฟิลิปปินส์ได้ทำการสำรวจและพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังขาดความรู้ มีสัญลักษณ์อนามย์ที่ไม่ดีและมีความยากจน อันเนื่องจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ดังนั้นรัฐบาลฟิลิปปินส์จึงได้ออกกฎหมายเร่งด่วนขึ้นถึง 3 ฉบับ ในรูปของการเร่งรัดพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศฟิลิปปินส์ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระยะแรก เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้มีความรู้แก่ประชาชนโดยเน้น เรื่องการกินคืออยู่ดี และการมีชีวิตรอดอยู่ในสังคม วิไล ตั้งจิตสมคิด (2531 : 114-118)

หลังจากได้รับเอกราชแล้ว ฟิลิปปินส์ได้ออกกฎหมาย ให้จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบงานด้านการศึกษาผู้ใหญ่โดยตรงคือ The Office of Adult Education มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

1. เพื่อให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่รัฐกำหนด
2. เพื่อปรับปรุงด้านอาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน
3. เพื่อขจัดการไม่รู้หนังสือ

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จัดในรูปแบบของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ใน 2

ลักษณะ คือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่ ประกอบด้วย 2 หลักสูตร คือ

1.1 การศึกษาผู้ใหญ่แบบต่อเนื่อง เป็นการจัดการศึกษาที่คลุมกว้าง ๆ ให้คนวัยหนุ่มสาวและวัยผู้ใหญ่ที่ออกจากโรงเรียนและอ่านออกเขียนได้แล้ว แต่ต้องการจะหาความรู้เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง การจัดหลักสูตรจะกำหนดเวลาไว้กว้าง ๆ ยืดหยุ่นได้มีตั้งแต่ 60-100 ชั่วโมง สำหรับการเรียนในชั้นเรียน ผู้ที่เรียนดีอาจจะข่นระยะเวลาลงได้ ทวีป อภิสิทธิ์ (2522 : 228)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรคือ

1. เพื่อเพิ่มพูนทักษะและความรู้ในด้านการประกอบวิชาชีพ
2. เพื่อให้เกิดความรู้ในด้านสุขภาพอนามัย
3. เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่พลเมืองดี

1.2 การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ เน้นการขจัดปัญหาการไม่รู้หนังสือ ชั่วโมงเรียน 60 ชั่วโมง และสามารถยืดหยุ่นได้ในระยะ 3-5 เดือน วิชาที่สอนมี 5 หมวด คือ การอ่านเขียน คณิตศาสตร์ และการคำนวณ สุขภาพและอนามัย สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง อาชีพและอุตสาหกรรม การศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อรับช่วงต่อจากการศึกษาในระบบศึกษาในระบบโรงเรียน ปัจจุบันได้รับความร่วมมือจากนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษา จัดระบบการสอนแบบตัวต่อตัว ทำให้การจัดการศึกษาแบบนี้ ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น พุทธชาติ ราชปรีชา (2524 : 169)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรคือ

1. เพื่อขจัดความรู้ไม่รู้หนังสือ
2. เพื่อปรับปรุงด้านอาชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น
3. เพื่อให้ประชาชนเป็นพลเมืองดี

2. การจัดโรงเรียนชุมชน การจัดการศึกษาผู้ใหญ่โดยอาศัยโรงเรียนชุมชนเป็นศูนย์กลาง โครงการนี้เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนที่ออกจากระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาต่อจนจบการศึกษา โดยใช้โรงเรียนมัธยมเป็นสถานศึกษา ซึ่งเรียกว่า ฟล็อก สกูล (Flock School) ซึ่งสมาคมผู้ควบคุมโรงเรียนรัฐบาลได้มีมติว่า "โรงเรียนในชุมชนควรจะต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อผู้ใหญ่โดยปรับปรุงโรงเรียนสำหรับเด็กเพื่อให้การศึกษานั้น

พื้นฐานสำหรับคนในวัยหนุ่มสาวและผู้ใหญ่ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการดำเนินชีวิต แนวความคิดนี้ จึงได้เริ่มต้นขึ้นโดยอาศัยโรงเรียนมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนไฮสกูล (High School) เป็นจุดเริ่มต้นของ Flock School กองการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาเพื่อชุมชนช่วยเหลือด้านงบประมาณ ในครั้งแรกได้จัดขึ้น 3 แห่ง คือ ที่เมือง Bauambang, Nuevaecija และ Morang ในเกาะลูซอน

จุดมุ่งหมายของฟล็อกสกูล (Flock School) คือ สมมิตร ตรีนิกม (2529 : 32-39)

1. เพื่อเตรียมเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และรู้จักหน้าที่พลเมืองดี ในฐานะ เป็นสมาชิกของครอบครัวและชุมชน

2. เพื่อให้โอกาสแก่เยาวชนที่อยู่นอกระบบโรงเรียนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาลัทธิสตรแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. วิชาแกนบังคับ จะพิจารณาสิ่งที่จำเป็นในการพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นทันเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งได้แก่ คณิตศาสตร์ประยุกต์ ประวัติศาสตร์ การเกษตร ทัศนกรรม คหกรรม และนันทนาการ

2. วิชาเลือก เพื่อให้โอกาสเป็นอิสระในการเลือกวิชาที่ถนัดและตรงตามความสนใจ ซึ่งจะมีวิชาต่อไปนี้เป็นคือ ภาษาอังกฤษ ภาษาพื้นเมือง (เป็นภาษา Philippino) ประวัติศาสตร์โลก ฯลฯ

นอกจากหลักสูตรการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนอื่น ๆ ที่ให้บริการแก่ประชาชนอีกด้วย ดังนี้ อูคม เซยกีวงศ์ (2534 : 192-193)

โครงการวิทยุโรงเรียน เป็นโครงการที่จัดให้สำหรับหนุ่มสาวที่ไม่ได้อยู่ในระบบโรงเรียน ชาวนาและแม่บ้าน คนเหล่านี้จะจัดกลุ่มกันรับฟังวิทยุ ซึ่งจะมีครูประจำกลุ่มเป็นผู้คอยช่วยเหลือ โครงการนี้มีจุดมุ่งหมาย คือ

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ชาวบ้านในด้านการเกษตร การจัดการอาหาร การพัฒนาสุขภาพ การคบค้าเกิด การวางแผนครอบครัว บริการด้านสุขภาพอนามัย การสงวนทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กัน

2. เพื่อปรับปรุงคุณค่า ทักษะคิดและความภูมิใจในวัฒนธรรม เน้นการรักชาติ การเสียดสละต่อชาติ และเพื่อนร่วมชาติ

3. คอยชี้แจงให้ประชากรได้ทราบว่ารัฐบาลได้จัดกิจกรรมอะไรแล้วบ้าง ในด้านการพัฒนาโปรแกรมนี้ จะปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ช่วยกันพัฒนาสังคม

โครงการหนังสือพิมพ์กระดานดำ ดำเนินการโดยบาทหลวงฟรานซิสโกและคณะกรรมการ มีเจ้าหน้าที่ศึกษาอำเภอ และทนายความ หนังสือพิมพ์ "อัลโมอัลโทม์" โดยตั้งกระจัดกระจายกันอยู่ตามชุมชนต่าง ๆ ทั่วเมือง ตามสี่แยกถนนหน้าโรงเรียน ศูนย์ชุมชนของหมู่บ้านไกล ๆ ออกไปถึง 18 กิโลเมตร การเขียนข่าวจะมีคณะกรรมการเขียนข่าว ซึ่งมีทั้งประชาชนและบาทหลวงซึ่งเป็นคณะบรรณาธิการเขียนข้อความลงบนกระดานดำ และจะมีนักเรียนเป็นผู้ลอกข่าวลงในสมุดจดงานและนำไปให้ผู้ปกครองอ่านที่บ้าน ข่าวก็จะแพร่ กระจายไปทั่วเมือง ซึ่งประชาชนให้ความสนใจและติดตามมาก

โครงการจัดการศึกษานอกแบบ ISOSA โครงการนี้ดำเนินการชมบทหลายแห่งในฟิลิปปินส์ ISOSA ย่อมาจาก In School of School Approach ความคิดเรื่องนิตินี้คือการขยายสถานที่ที่เด็กเรียนออกไป คือ แทนที่เด็กจะเรียนรู้เฉพาะที่โรงเรียนเท่านั้นก็ให้เด็กไปเรียนรู้จากชุมชนด้วย เรียกว่า เป็นการขยายโรงเรียนออกไปสู่ท้องถิ่น วิธีการนั้นคือ ให้เด็กนักเรียน เรียนที่โรงเรียนสัปดาห์หนึ่งแล้ว ให้เด็กออกไปเรียนในท้องถิ่นด้วยตนเองอีกสัปดาห์หนึ่งสลับกันไป ในโรงเรียนครูสอนเฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ ที่เด็กเรียนด้วยตนเองลำบากสำหรับการเรียนนอกโรงเรียนนั้น เด็กอาจได้รับแบบเรียนสำเร็จรูปไปเรียนเองที่บ้านหรืออาจไปสังเกต หรือทำงานร่วมกับคนในชุมชนนั้นตามที่ครูแนะนำไป วิธีการของ ISOSA นี้ช่วยให้ครูรับผิดชอบนักเรียนได้มากขึ้น ซึ่งช่วยให้การลงทุนเกี่ยวกับครูลดน้อยลงและยังช่วยให้เด็กเรียนได้ด้วยตนเอง และได้รับความรู้ตรงกับชีวิตจริงของเด็กอีกด้วย

โครงการประชากรศึกษาของวิทยาลัยคันซาแลน เป็นโครงการของชาวมุสลิม-ฟิลิปปินส์ ทำงานด้วยการวางแผนครอบครัวและประชากรศึกษา ใช้อุปกรณ์ประชากรศึกษาซึ่งได้รับการพัฒนาปรับปรุงจากโปรแกรมพัฒนาการศึกษาของประชากร P.E.P. (Population Educat

โครงการการศึกษาวิทยาศาสตร์สำหรับการศึกษาผู้ใหญ่ การศึกษาวิทยาศาสตร์สำหรับ

ผู้ใหญ่ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้น มีวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ซึ่งเปิดสอน ได้แก่ สุขศึกษา
โภชนาการ และประชากรศึกษา วิชาเหล่านี้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นปัญหาซึ่งประชาชน
กำลังเผชิญอยู่

โครงการจัดการศึกษานอกแบบ IMPACT โครงการนี้ดำเนินการในชนบทบางแห่ง
ของฟิลิปปินส์ IMPACT ย่อมาจาก Instructional Management by Parents Community
and Teacher หมายความว่า เป็นการจัดการสอนโดยพ่อแม่ ชุมชน และครู ในการดำเนิน
งานของ IMPACT นั้นถือว่า สิ่งที่นักเรียนจะเรียนนั้นไม่ใช่จากโรงเรียน การจัดแบบ IMPACT
ไม่มีโรงเรียน แต่มีศูนย์การศึกษาซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของศึกษานิเทศก์คนหนึ่ง และเป็นที่ยึด
รวบรวมอุปกรณ์การเรียนการสอน และมีห้องเรียนที่เด็กจะมาปรึกษาปัญหาการเรียน 1 ห้อง
นักเรียนจะเรียนได้หลายวิธีที่เป็นหลัก

ประ เทศอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซีย ได้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างจริงจัง เมื่อ
รัฐบาลได้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นในกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อ พ.ศ. 2489 เพื่อให้มีหน้า
ที่รับผิดชอบปรับปรุงงานจัดความไม่รู้หนังสือให้แก่ประชาชนอย่างจริงจัง ต่อมาใน พ.ศ. 2491
รัฐบาลได้ประกาศแก้ปัญหาคนอ่านหนังสือไม่ออก ด้วยการมอบหมายให้ท้องถิ่นรับไปดำเนินการ
ภายใต้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลกลาง หลังจากนั้นใน พ.ศ. 2494 กรมการศึกษาชุมชนใน
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม ได้ประกาศใช้โครงการ 10 ปี เพื่อการรณรงค์จัด
ปัญหาการไม่รู้หนังสือ ซึ่งดำเนินการตามแผนและโครงการเดิมต่อไปอีก จึงช่วยให้ประชาชน
สามารถรู้หนังสือเพิ่มขึ้น ในช่วงระยะเวลา 15 ปี อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่ารัฐบาลจะต้องเร่ง
ดำเนินงานด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนแก่ประชาชนอย่างเร่งด่วน

ในระยะแรก ๆ การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. ให้ความรู้ด้านการอ่านออกเขียนได้ และการเป็นพลเมืองดีแก่ประชาชนที่ไม่มี
โอกาสศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ
2. เพื่อเป็นส่วนเพิ่มเติมทำให้การศึกษาในโรงเรียนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สังคมมีความ
ต้องการผู้ชำนาญงานทางวิชาชีพสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่จึงได้มีการตั้ง